

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

מדיניות איראן לנוכח הקמת חמאסטאן: בראייה האיראנית הקמת ישות חמאסית ברצועת עזה טומנת בחובה סיכויים וסיכונים, הגם שבמאזן הכולל הנטייה היא לכף החיוב. במישור הפומבי הכירה איראן בלגיטימיות של ממשלת הניה וצפוי כי היא תמשיך להעניק סיוע כלכלי וצבאי לחמאס. לצד זאת, היא מעודדת את הצדדים להתפייס ולהסיט את מאמצייהם לעבר המאבק בישראל.

שר החוץ של איראן מנוש'הר מתכי נועד עם חבר הלשכה המדינית של החמאס עמאד אלעלמי (טלוויזיה אלעאלם, 7 ביולי). איראן הנה המדינה היחידה עד כה שארחה משלחת בכירה של חמאס לאחר השתלטות חמאס על רצועת עזה

כללי

1. ההתפתחויות הדרמטיות, שהובילו להשתלטות חמאס על רצועת עזה ולהקמת חמאסטאן, הפתיעו להערכתנו את איראן ויצרו בזירה הפנים-פלסטינית **מצב חדש** הטומן בחובו סיכויים וסיכונים עבורה. עיקרם, להערכתנו:

א. **מוחד גיסא**, הקמת הישות חאמסית, מחזקת את הדימוי ההרתעתי האיראני ויוצרת, עבור איראן הזדמנויות חדשות בהתנהלותה מול ישראל, המחנה הערבי המתון ומדינות המערב. שכן תנועה אסלאמית רדיקאלית הנתמכת ע"י הציר האיראני-סורי, בעלת אידאולוגיה של פתרון הסכסוך הישראלי-ערבי בדרך של טרור ואלימות, הצליחה לתפוס את השלטון בכוח הזרוע בחבל ארץ פלסטיני הגובל עם ישראל ומצרים. תפיסת השלטון החלישה את הזרם החילוני-לאומי והפרו-מערבי בחברה הפלסטינית ואף פגעה באינטרסים של ארה"ב וישראל.

ב. **מאיך גיסא**, לאיראן לא היתה שליטה על רצף האירועים שהוביל להקמת חמאסטאן. החרפת המתיחות בין חמאסטאן לישראל, ההתנגדות לחמאסטאן בקרב מרבית העולם הערבי ובידודה בזירה הבינלאומית-כל אלו יוצרים פוטנציאל של החלשת שלטון חמאס והמחשה כי ישות אסלאמית רדיקלית שכזאת אינה ברת-קיום לטווח הארוך (כשלכך השלכות אזוריות החורגות מההקשר הישראלי-פלסטיני). זאת ועוד, האירועים חידדו גם את הפילוג האידאולוגי והפוליטי במחנה הפלסטיני ועלולים להסיט את תשומת ליבו מהמאבק האלים נגד ישראל.

2. בשלב זה נראה כי איראן נמצאת עדיין בשלב של למידה וגיבוש מדיניות כלפי ההתפתחויות האחרונות בזירה הפלסטינית. התרשמותנו היא **שלפי שעה מנסה איראן לתמרון בין שיקולים ואילוצים שונים**: בין רצונה להביא ליישוב חילוקי הדעות בין חמאס לבין פתח כדי למקד את פעילותם במאבק

בישראל, לבין עניינה לנצל את האירוע לחיזוק חמאס והאסלאם הקיצוני ולעידוד דרך האלימות והטרור נגד ישראל, המשותפת לחמאס ולמשטר האיראני.

3. על רקע זה הדגישו בכירים איראניים והתקשורת האיראנית את **תמיכתם** בתנועת חמאס ובמשלתו של אסמאעיל הניה ונמתחה ביקורת על פתח ואבו מאזן. אולם בו בזמן הם קראו **לאחדות** בין חמאס לבין פתח והביעו **דאגה** מפני ההשלכות העלולות לנבוע מהקרע שנוצר בעם הפלסטיני. **במישור הדיפלומטי** ראוי לציון, כי **איראן הנה עד כה המדינה היחידה**, מאז השתלט חמאס על רצועת עזה, אשר ארחה משלחת של חמאס.

עיקרי התגובות האיראניות על הקמת חמאסטאן

התבטאויות בכירים

4. בכירי המשטר האיראני הכירו בלגיטימיות של ממשלת הניה אך בו בזמן קראו לחמאס ולפתח לגשר על חילוקי הדעות ביניהם. להלן מספר תגובות:

א. **דובר משרד החוץ האיראני מחמד עלי חסיני** הצהיר (17 ביוני) כי איראן מזמינה את נציגי כל הפלגים לאיראן, כדי ליישב את חילוקי הדעות הפנימיים ולהימנע מהתנגשויות. חסיני הוסיף כי על הפלגים לגשר על הפערים ביניהם, ולפתוח במערכה משותפת נגד "האויב הציוני" כדי להשיב את זכויותיהם. עם זאת הוסיף כי הפלסטינים צריכים לכבד את תוצאות הבחירות (למועצה המחוקקת) כדי להשיב את הדמוקרטיה (כלומר, להכיר בגיטימציה של ממשלת חמאס).

ב. **סגן שה"ח האיראני מהדי מצטפאוי** הבהיר כי הקמת ממשלת החרום הפלסטינית בגדה המערבית במקביל לממשלת הניה הנה צעד בלתי דמוקרטי. הוא הזהיר, כי צעד זה "ישמש לתדלוקם של סכסוכים נוספים בפלסטין הכבושה", וקרא לפלגים ליישב את הסכסוכים באמצעות דו-שיח, שכן המצב הנוכחי מסייע רק לישראל.

ג. **חבר הוועדה האיראנית למדיניות חוץ ובטחון לאומי חאג'י באבא'י** האשים (23 ביוני) את ישראל וארה"ב ב"מזימות" לגרום לפילוג בקרב הפלסטינים. הוא קרא לפתח ולחמאס ולהתאחד ולהפנות את האמצעים שברשותם נגד ישראל.

ד. **יו"ר המג'לס האיראני ע'ולאם עלי חדאד עאדל** קרא (26 ביוני) לחמאס ולפתח לישוב את הסכסוך ביניהם. הוא העלה על נס את הסולידריות הפלסטינית ובו בזמן הביע תמיכה בלגיטימציה של הממשלה הנבחרת של חמאס.

העיתונות האיראנית

5. **העיתונות האיראנית** השמרנית הביעה תמיכה בחמאס שלדבריה "נבחרה בבחירות דמוקרטיות" ("כיהאן 16 ביוני), בו בזמן, כחלק מהשאיפה להביא להפסקת העימותים, הועלתה הטענה כי "המרוויח העיקרי מההתנגשויות הוא המשטר הציוני" ("טהראן טיימס 16 ביוני").

6. **היומון ג'מהורי**, אחד משופרי ה'מנהיג' ח'מאנא'י, התייצב האופן חד משמעי לצד חמאס תוך שימוש בלשון חריפה נגד פתח ונגד אבו מאזן. להלן עיקרי כמה מאמרים:

א. במאמר מה-20 ביוני הובעה תקווה כי האירועים האחרונים הוכיחו שחמאס הסיק את המסקנות הנכונות, ובכוונתו להימנע מהשתלבות ברשות הפלסטינית המשקפת את "המורשת המתועבת של פשרנות ערפאת", ולהצטרף למאמצי הג'יהאד האסלאמי בפלסטין **כדי לבצע את "ההוראות להשמדת המשטר הציוני"**. היומון ג'מהורי שב והדגיש כי הפתרון צריך להיות "ברוח דבריו של ח'מיני למחיקת ישראל מדפי ההיסטוריה".

ב. מאמר מה-26 ביוני **האשים את פתח בבגידה בעם הפלסטיני** משום שהוא שיתף פעולה במשך שנים עם ישראל וארה"ב. לכן אין לאפשר הקמת הממשלה עפ"י הצעתו של אבו מאזן משום שזו תגרום לכך ש"המשטר הציוני ישוב לשלוט על גורל הפלסטינים בכסות של

לאומיות". המאמר תוקף גם את מצרים והמשטר "המקולל" של ירדן בשל תיווכם בסוגיה הישראלית-פלסטינית.

ג. פרשנות נוספת (3 ביולי) גינתה את ממשלת סלאם פיאצ' ותארה אותה כ"ממשלת בובות" של "המשטר הציוני".

ביקור ראשון של משלחת חמאס בטהראן

7. ב-7 ביולי ביקרה משלחת חמאס בטהראן המייצגת את הנהגת ה"חוץ" שבדמשק. במשלחת השתתפו **עמאד אלעלמי**, פעיל מבצעי בכיר וחבר הלשכה המדינית, **ומחמד נצר**, חבר הלשכה המדינית. המשלחת נועדה עם בכירים איראנים. בין היתר, נפגש אלעלמי במהלך ביקורו עם האשמי רפסנגיאני (המשמש כיום כראש המועצה לקביעת האינטרסים של המשטר) וכן עם שר החוץ האיראני מנושיהר מתכי.

8. בתום הפגישה ביניהם יצא שר החוץ האיראני מתכי בהצהרה זהירה (7 ביולי) בה הביע את תמיכתו בממשלת אחדות פלסטינית והביע תקווה כי להתייעצויותיו של אלעאלמי בטהראן יהיה תפקיד משמעותי בפתרון חילוקי הדעות הפנימיים בין הפלסטינים.

הסיוע האיראני לחמאס

9. מאז ניצחון תנועת החמאס בבחירות למועצה המחוקקת חלה הגברה בסיוע האיראני לחמאס, במישור הכספי, הצבאי והפוליטי¹. אנו **צופים כי סיוע זה יימשך**, ואולי אף יגבר, לאחר השתלטות חמאס על רצועת עזה, כדי לחזק את כושר השרידות של הישות החמאסית ברצועת עזה ולשפר את יכולותיה המבצעיות-טרוריסטיות מול ישראל².

10. **משיר אלמצרי**, ציר סיעת חמאס במועצה המחוקקת, נשאל האם תסכים חמאס לקבל סיוע מאיראן. הוא השיב כי למרות חילוקי הדעות האידאולוגיים של חמאס עם איראן היא לא תמנע מלקבל סיוע מהאיראנים אם הוא יוצע לחמאס. הוא הוסיף כי סיוע מהאיראנים "עדיף אלפי מונים מלהשליך יהבנו על האמריקנים והציונים..." (אלזמאן, 7 ביולי 2007).

¹ פירוט ראו לקט מידע מה-6 במרס 2007: "הטרור נגד ישראל בשנת 2006: נתונים, מאפיינים ומגמות", עמודים 120-125.
² מפקד המודיעין הכללי תופיק אלטיראוי מסר בראיון עימו כי בין המעוכבים במעבר רפיח גם למעלה מ-70 פעילי חמא"ס הנמצאים בדרכם חזרה מאימונים באיראן (אלקדס, 14 ביולי).